

HRVATSKA KULTURNA I POLITIČKA STVARNOST S KRAJA 19. I POČETKA 20. STOLJEĆA U POEZIJI RIKARDA KATALINIĆA JERETOVA

Sažetak

Rikard Katalinić Jeretov (Volosko, 1869. - Split, 1954.) pisao je i poeziju i prozu. Više je poznat kao pjesnik nego kao prozaik. U njegovim pjesmama, osobito onima koje su nastale krajem 19. i početkom 20. stoljeća, dominira rodoljublje i patriotizam: ljubav prema hrvatskoj domovini, razjedinjenoj u dualistički ustrojenoj Habsburškoj Monarhiji. Istra i Dalmacija su se nalazile u austrijskome, a Banska Hrvatska (Hrvatska i Slavonija) u ugarskome dijelu Monarhije. Grad i luka Rijeka bili su od 1868. godine pod ugarskom državom, kao i Međimurje (dio Zaladske županije) te Baranja (dio Baranjske županije). Bosna i Hercegovina, gdje također žive Hrvati, 1878. godine postala je protektorat Austro-Ugarske, a 1908. godine njezin anektirani dio.

Slijedeći onodobnu hrvatsku politiku, kao njezin podržavatelj i promicatelj, Rikard Katalinić Jeretov svojim je pjesmama pridonosio učvršćivanju hrvatske nacionalne svijesti i jačanju hrvatskoga identiteta uopće. Težio je da hrvatske zemlje budu ujedinjene i u njima Hrvati svoji na svome. Bile su to ponajviše prigodne pjesme u kojima je on slavio pojedine događaje i ličnosti iz hrvatskoga kulturnog i političkog života.

Ključne riječi: *pjesma, kultura, politika, identitet, domoljublje, Istra, Hrvatska*

NEVIO ŠETIĆ*

UDK

821.163.42-1.09 Katalinić

R.J.

929 Katalinić R.J.

Izvorni znanstveni članak

Original scientific paper

Primljeno: 15. listopada 2014.

* Dr. sc. Nevio Šetić, red. prof., Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, nsetic@unipu.hr

U brojnim dnevnim i tjednim novinama, koje su tijekom druge polovice 19. i početkom 20. stoljeća izlazile u Istri, Dalmaciji i Banskoj Hrvatskoj, često su objavljivani i književni radovi: pjesme, kraće pripovijetke, a nerijetko u nastavcima i dulja prozna djela. Svrha tih priloga bila je višestruka: da budu štivo onim čitaocima koje zanimaju najnoviji literarni uradci, da zainteresiraju i ostale čitatelje za takve uratke, da pokažu kako se i književnošću – na njezin način – sudjeluje u suvremenim prosvjetnim, kulturnim i političkim gibanjima.

Među autorima tih književnih priloga u hrvatskim novinama krajem 19. i početkom 20. stoljeća često je bio zastupljen i pjesnik Rikard Katalinić Jeretov. Taj je književni stvaralac rođen 8. siječnja 1869. u Voloskom. Otac mu je (s obiteljskim korijenima iz Trogira) bio pomorac, a majka Istranka, rođena u Mošćeničkoj Dragi. Osnovnu je školu pohađao u rodnome mjestu. Svoje daljnje školsko obrazovanje stjecao je u Rijeci, gdje je, nakon nižih razreda osmorazredne gimnazije, završio Trgovačku akademiju.

Kao bistar i znatiželjan učenik, Rikard Katalinić Jeretov je već za tih svojih srednjoškolskih dana bio dobro obaviješten o tadašnjim prilikama u kojima se nalazio upravno razmravljeni hrvatski narod. U dualistički ustrojenoj Habsburškoj Monarhiji, s njezinim službenim nazivom *Austro-Ugarska*, hrvatske zemlje nisu pripadale istomu državnom sklopu. Istra i Dalmacija su se nalazile u austrijskom, cislajtanijskom, a Banska Hrvatska (Hrvatska i Slavonija) u ugarskom, translajtanijskom dijelu Monarhije.¹ Grad i luka Rijeka bili su od 1868. godine pod ugarskom državom, kao i Međimurje (dio Zaladske županije) te Baranja (dio Baranjske županije).² Bosna i Hercegovina, gdje također žive Hrvati, 1878. godine postala je protektorat Austro-Ugarske, a 1908. godine njezin anektirani dio.

Težnje Hrvatâ da budu upravno ujedinjeni postale su neostvarive u takvim okolnostima. Zbog toga su oni bili protiv postojećega austro-ugarskoga dualizma. Željeli su novi preustroj Monarhije u vidu njezine federalizacije. Jedni su smatrali da bi hrvatsko pitanje moglo biti riješeno na zadovoljavajući način i na temeljima *trijalizma*, a drugi su držali da se hrvatsko pitanje može riješiti kako valja jedino *samostalnom hrvatskom državom* (izvan okvira i Austrije i Ugarske). Znali su da tada brojno mali

¹ Istarski sabor i Pokrajinski odbor imali su sjedište u Poreču (austrijsko Namjesništvo za Istru i Slovensko primorje nalazilo se u Trstu). Dalmatinski sabor, Zemaljski odbor dalmatinski i austrijsko Namjesništvo za Dalmaciju imali su sjedište u Zadru. Hrvatski sabor (s nadležnošću za Hrvatsku i Slavoniju), hrvatski ban i hrvatsko-slavonska Zemaljska vlada imali su sjedište u Zagrebu.

² Usp. Hodimir Sirotković, „Državnopravni položaj hrvatskih zemalja u XIX. stoljeću“, u: Mislav Ježić (ur.), *Hrvatska i Europa, Kultura, znanost i umjetnost, Moderna hrvatska kultura od preporoda do moderne (XIX. stoljeće)*, sv. IV, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti i Školska knjiga, Zagreb, 2009., str. 25.

narod, kakav je bio hrvatski, ne može svoju sudbinu uzeti u vlastite ruke. Stoga su se uzdali u pomoć i vanjskih događaja (prvenstveno su priželjkivali ratni sukob Rusije i Austro-Ugarske, u kojem bi, kako su pretpostavljali, Austro-Ugarska bila poražena strana). Uza sve to držali su nužnim stalno zagovarati i jačati hrvatsku nacionalnu svijest i identitet prije svega čuvanjem i zagovorom pravâ hrvatskoga jezika, učenjem hrvatske povijesti, njegovanjem hrvatske političke misli i učvršćivanjem međusobne emocionalne povezanosti svih Hrvata s jedne i s druge strane Učke, s jedne i s druge strane Velebita, na čitavome tom hrvatskom nacionalnom prostoru od Mure, Drave i Dunava do Jadranskoga mora.

Mladi Rikard Katalinić Jeretov nadahnjivao se težnjama hrvatskih preporoditelja u Istri. Znao je tko su bili i što su htjeli Juraj Dobrila, Matko Baštijan, Antun Karabaić, Dinko Vitezić, Vjekoslav Spinčić, Matko Laginja, Matko Mandić i ostali njihovi istomišljenici i sljedbenici. I on je postao njihov podržavatelj i sljedbenik. Gajio je u svojoj svijesti spoznaju da je hrvatska Istra dio cjelokupnoga hrvatskog nacionalnog prostora, da je njezino prirodno mjesto u zajednici s ostalim hrvatskim zemljama, Dalmacijom i Banskom Hrvatskom, da je borba protiv talijanizacije i germanizacije istarskih Hrvata borba za njihov narodnosni opstanak i njihovu budućnost, da je njegovanje hrvatskih nacionalnih osjećaja pravo i dužnost svakoga Hrvata. U otporima političko-upravnoj supremaciji istarskih Talijana i protalijana, kao i u otporima austrijskoj svestlasti, istarski su Hrvati stalno imali u vidu potrebu sloge u vlastitim redovima, kao i potrebu složnoga političkog nastupanja s istarskim Slovencima. Tu su slogu uporno zagovarala i njihova novinska glasila koja su izlazila u Trstu: hrvatski list *Naša sloga*³ i slovenski list *Edinost*. Na slogu i jedinstvo ti su listovi stalno podsjećali i svojim nazivima! Kad su se istarski Hrvati i Slovenci napokon organizirali i stranačko-politički, osnovali su jednu stranku (1878.) i nazvali je Hrvatsko-slovenskom narodnom strankom.

Rikard Katalinić Jeretov iskazivao je svoju književnu nadarenost već u nižim razredima riječke gimnazije. Kao učenik IV. razreda te gimnazije (1884.) objavio je u *Našoj slozi* svoju prvu pjesmu. Imao je tada 15 godina. I otada je kontinuirano nastavio „stihovima izražavati suosjećanje sa svojim primorskim krajem i svojim istarskim malim čovjekom, trudbenikom krša i mora“⁴.

Poslovni angažmani i osobna znatiželja, kojom je izgrađivao svoj intelektualni lik, odvodili su Rikarda Katalinića Jeretova izvan njegova istarskog zavičaja. Boravio je u

³ *Naša sloga* je od 1899. izlazila u Puli.

⁴ Milan Marjanović, „Rikard Katalinić Jeretov“, predgovor njegovoj zbirci: *Odabrane pjesme 1888. - 1950.*, Matica hrvatska, Zagreb, 1953., str. 5.

Beču, zatim i izvan Habsburške Monarhije: u Francuskoj, Engleskoj i Italiji. Osim svoga materinskog, hrvatskog jezika, temeljito je poznao talijanski, a uspješno se služio – u govoru i pismu – i njemačkim, francuskim i engleskim jezikom. U svo- me radnom vijeku najdulje se zadržao u Dalmaciji i to, isprva, ponajviše u Zadru, tada glavnome sjedištu pokrajinskih organa uprave pod austrijskom vlašću. Tu je od 1890. do 1898. djelovao kao činovnik, a potom, od 1898. do 1912., kao suvlasnik poslovne tvrtke *Čorak i drug.*⁵

Za svoga boravka u Zadru Rikard Katalinić Jeretov objavio je nekoliko zbirki pjesama i to ovim redoslijedom: *Pozdrav istarskog Hrvata*, Vlastita naklada, Zadar, 1891.; *Mrtvoj majci*, Vlastita naklada, Zadar, 1891.; *Primorkinje*, Vlastita naklada, Zadar, 1897.; *Zadnje pjesme (1895. - 1901.)*, Vlastita naklada, Zadar, 1901.; *S moje lire (1884. - 1903.)*, Matica hrvatska, Zagreb, 1904.; *Sa Jadrana (1902. - 1908.)*, Vlastita naklada, Zagreb, 1908.⁶

Zanimljivo je istaknuti da ni jedna od tih njegovih zbirki nije tiskana u Zadru. Sve su tiskane u Zagrebu: u *Tiskari Carla Albrechta / Josipa Wittaseka* ili u *Dioničkoj tiskari*. Na osnovi toga može se zaključiti da su te zagrebačke tiskare bile jeftinije od tadašnjih zadarskih tiskara. U Zadru je krajem 19. i početkom 20. stoljeća bilo šest tiskara: *Tiskara Vitaliani i sinovi*, *Hrvatska katolička tiskara*, *Tiskara Petra Jankovića*, *Tiskara Johanna Woditzke*, *Tiskara Šire Artala* i *Tiskara „Narodnog lista“*.⁷

U navedenim pjesničkim zbirkama Rikarda Katalinića Jeretova nisu uvrštene mnoge njegove *prigodne pjesme*, tiskane u raznim novinama, a koje nas – s obzirom na temu ovoga napisa – najviše zanimaju. Stoga smo ih potražili i našli tamo gdje su svojedobno ugledale svjetlo dana kako bismo ih ovdje citirali ili barem usput spomenuli. Te Katalinićeve *prigodnice* bile su nadahnute nekim važnim, njemu suvremenim kulturnim ili političkim događajima, nekom važnom obljetnicom iz kulturnoga ili političkoga života, smrću nekoga značajnog kulturnog ili političkog djelatnika, obljetnicama pojedinih društvenih zbivanja ili pojedinih ličnosti iz bliže ili dalje prošlosti. Svaka je od tih *prigodnica* imala svrhu da podsjeti, da izazove hrvatsko nacionalno suosjećanje i hrvatski nacionalni ponos, da istakne trajno značenje rada i života za hrvatski narod i za hrvatsku domovinu, da uzdiže i slavi vrijednosti

⁵ Usp. Vjekoslav Maštrović, „Rikard Katalinić Jeretov i Zadar“, *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, sv. II., Zadar, 1956., str. 333-357.

⁶ Osim tih pjesničkih zbirki Katalinić Jeretov je u tome vremenu objavio i zbirku kraćih sastavaka u prozi pod naslovom *Inje (1902. - 1908.)*, Vlastita naklada, Zadar, 1908.

⁷ Ti podatci o zadarskim tiskarama iz posljednjega desetljeća 19. i prvoga desetljeća 20. stoljeća uzeti su iz impresumâ njihovih tiskovina, navedenih u knjizi Vjekoslava Maštrovića, *Jadertina croatica, I. dio, Knjige*, Zagreb, 1949.

hrvatskoga patriotizma. Tim je prigodnicama Katalinić Jeretov iskazao i dokazao svoj hrvatski patriotizam i svoju privrženost borbi za hrvatsku političku misao. Ta je misao zagovarala hrvatsko narodno jedinstvo, hrvatsku teritorijalnu cjelokupnost, hrvatsku kulturnu osobitost i hrvatski državotvorni ideal: *kako bi i Hrvati postali svoji na svome*.

Djelujući u Zadru, Rikard Katalinić Jeretov je, ne samo svojom pjesničkom riječi već i svojim stalnim radnim i materijalnim doprinosima, podupirao hrvatske nacionalne težnje i interese. Posebno mu je u srcu bila rodna Istra, u kojoj su Hrvati odlučno vodili političku borbu za svoj opstanak poštujući tri bitna načela: jedinstvo narodnoga pokreta, slogu i zajedništvo sa Slovencima u pokrajini i usku povezanost s hrvatskim zemljama prije svega Banskom Hrvatskom i Dalmacijom.⁸ U toj im je borbi svaka pomoć – i moralna i materijalna – dobro dolazila. Kad je 1891. god. izašla njegova pjesnička zbirka *Pozdrav istarskog Hrvata*, odredio je da čisti prihod od prodaje te zbirke pripadne *Bratovšćini hrvatskih ljudi u Istri*. Ta je *bratovšćina* sakupljala novčane donacije kojima su potpomagani siromašni srednjoškolci i studenti iz hrvatskih obitelji s područja Istre i Kvarnerskih otoka.⁹ Godine 1902. o trošku Rikarda Katalinića Jeretova izašla je u Zadru zbirka Vladimira Nazora *Pjesme naroda hrvatskoga*, čiji je čisti prihod od prodaje bio namijenjen *Družbi sv. Ćirila i Metoda za Istru*.¹⁰ Ta je družba, u skladu sa svojom svrhom, prikupljala novčane priloge od pojedinaca i ustanova radi osnivanja i uzdržavanja novih hrvatskih osnovnih škola i dječjih vrtića u Istri i na Kvarnerskim otocima. Imala je svoje podružnice i izvan Istre, u Dalmaciji i u Banskoj Hrvatskoj. Glavni poticatelj osnivanja *Družbinih* podružnica u Dalmaciji bio je Rikard Katalinić Jeretov, koji je i time stekao velike rodoljubne zasluge.¹¹

U svojoj pjesmi *Istri*, nastaloj 1888., Rikard Katalinić Jeretov je pisao:¹²

*Mila moja divna domovino zlata,
što se tamo dižeš pokraj sinjeg mora,*

⁸ Usp. Nevio Šetić, *O povezanosti Istre s ostalim hrvatskim zemljama, Naša sloga 1870. - 1915.*, Dom i svijet, Zagreb, 2005., str. 427.

⁹ Usp. Marino Manin, „Istra 1870. – 1880.“, *Povijest Hrvata, Knjiga druga: od kraja 15. stoljeća do kraja Prvog svjetskog rata*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 525.

¹⁰ To je bilo navedeno i na posljednjoj stranici te Nazorove zbirke.

¹¹ Poblježe o tome, kao i uopće o djelovanju Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru, v. u knjizi Viktora Cara Emina, *Moje uspomene na Družbu sv. Ćirila i Metoda za Istru*, Pedagoško-književni zbor, Zagreb, 1953. Vidi i napis Milana Marjanovića, *Bilješka o piscu u zbirci Rikarda Katalinića Jeretova: Odabrane pjesme 1888. - 1950.*, Matica hrvatska, Zagreb, 1953., str. 134.

¹² Rikard Katalinić Jeretov, *S moje lire (1884. - 1903.)*, Matica hrvatska, Zagreb, 1904., str. 8-9.

*ubavi mi sanak istarskih Hrvata,
tebe moje srce obožavat mora.*

Radovala ga je činjenica što hrvatskoj Istri „sviće zora boljih dana“ jer joj se sve vidnije, u nacionalno-političkome smislu, „bude djeca“, koja ranije dugo bijahu „uspavana“. Toj „djeci“, sinovima hrvatske Istre, pjesnik želi:

*Nek ih sloga užiče i spaja,
da se mane tuđih dotepenih svata,
da postanu što su: sliednici Hrvata!*

Jedino će im kao nacionalno osviještenim ljudima, iznad „sinjeg mora“ i nad „Učkom siedom, svanut žarko sunce nad propalom biedom!“

Pjesmom *Moja poruka* Rikard Katalinić Jeretov je obznanjivao:¹³

*Tinja Istra za slobodu,
za Hrvatsku majku dragu.
Kad pomislim samo na nju
mlad oćutim gordu snagu.
... Volim u grob pasti tamni
neg zatajiti samo trenom
svoj hrvatski narod slavni!
Bacajte se na me blatom,
krstite mi rod barbarom.
ljubit ću ga jošte više,
zamilovat većim žarom.*

U pjesmi *Hrvatskoj Istri* on je isticao:¹⁴

*Draga si mi, Istro divna,
jer hrvatsko ti si diete,
trobojni se jerbo vienac
oko tvoga čela plete.
Tvojim morem, tvojim poljem
hrvatska se pjesma gubi...
Zavičajju, Istro mila,
s tog te moje srce ljubi!*

¹³ Isto, str. 51-52.

¹⁴ Isto, str. 70-71.

Kao pjesnik i hrvatski rodoljub dosljedno će ispunjavati svoju zadaću:

*Pjesmom svojom narod budit
da ti lance teške skine,
da te vrati milom krilu
hrvatske nam domovine.
Da joj klikneš jednom, Istro:
- Evo danas kćerka tvoja
povraća se k tebi sretno,
zagrlj me, majko moja!*

Sve one koji svojom upravno-političkom moći sputavaju Hrvate Rikard Katalinić Jeretov je nazivao *silnicima*. Ti *silnici* (pod kojima je podrazumijevao vladajuće Austrijance i Mađare u Austro-Ugarskoj) nemaju osjećaja za dužnu zahvalnost Hrvatima. Zaboravili su da su Hrvati, stoljećima zaustavljajući osvajačke pohode Osmanlija, mnogo doprinijeli zaštititi i Austrije i Ugarske. Podsjećajući na to, on je u pjesmi *Silniku* poručivao tim silnicima:¹⁵

*Ne bacaj se blatnom rukom
na svetinje moje...
Ne rugaj se rodu mome,
divu od vjekova...
Poštuj moju ljubav žarku
za majku junakâ,
za Hrvatsku ovjenčanu
svjetlom zlatnih traka.
Moj je narod branec Krsta¹⁶
svud kô junak stao,
desnom rukom vašu sreću
spasiti je znao.
A sebi je stego više
negve oko tiela
i zavio jače vienac
trnov oko čela.*

¹⁵ Isto, str. 89-90.

¹⁶ Ističući to, Rikard Katalinić Jeretov imao je u vidu Hrvatsku kao neprobojno *predziđe kršćanstva* (antemurale christianitatis) iz vremena turskih osvajačkih najezdi.

Osuđujući upravno-politički neobzir silnikâ prema Hrvatima, Rikard Katalinić Jeretov upozoravao je te silnike da se upitaju je li onaj hrabri i zaslužni Hrvat s *predziđa kršćanstva* „barbar ili Leonida“. Povijesne činjenice su dale odgovor da nijedan onodobni hrvatski ratnik s toga *predziđa* nije bio barbar, već da je svaki od njih bio junak, hrvatski Leonida. Krajnje je vrijeme – zaključio je pjesnik – da tuđinci, vladajući silnici na hrvatskome nacionalnom prostoru, dopuste potomcima hrvatskih Leonida skinuti „lance“, kojima su sputani, i postati slobodni po svojoj „zasluzi“ i u skladu s duhom novoga doba.

Slavio je Rikard Katalinić Jeretov svojim pjesmama mnoge događaje koji su značili međusobno povezivanje Hrvata s cjelokupnoga hrvatskog nacionalnog prostora. Tako su se primjerice za održavanje velike, svehrvatske gospodarske izložbe 1891. u Zagrebu susreli tu ne samo izlagači već, organizirano, i posjetitelji iz svih hrvatskih zemalja. Potičući istarske Hrvate da u toj prigodi što masovnije pohrle u Zagreb, Katalinić Jeretov je to učinio pjesmom *Istarskom Hrvatu uoči izložbe*, u kojoj je, između ostalog, isticao:

*Leti si tamo bratu si svom.
... Nek nam živi hrvatski dom!¹⁷*

Isto tako slavio je on tadašnji susret dalmatinskih i banovinskih Hrvata pjesmom *Prigodom sastanka Hrvata iz Dalmacije i Banovine u Zagrebu dne 15. - 28. kolovoza 1891.*¹⁸ Mnogo je bio obradovan i svehrvatskom proslavom otkrivanja Gunduliće-va spomenika u Dubrovniku 1893. god. Tu je svoju radost iskazao pjesmom *Slava Ivanu Gunduliću.*¹⁹ Kao i nešto ranije, podizanjem 1890. godine spomenika Andriji Kačiću Miošiću u Makarskoj kada je i spjevao prigodnu pjesmu (zvonjalicu) *U slavu starcu Milovanu.*²⁰

Vijorenje hrvatskih zastava u Istri prigodom predizbornih i izbornih narodnjačkih skupova, kao – u raznim prigodama – i na pročeljima hrvatskih čitaonica i drugih hrvatskih društava diljem Istre, bio je najočitiji znak da se hrvatska Istra nalazi na svome nezaustavljivom putu, koji je vodi u zagrljaj matične zemlje Hrvatske. Slaveći taj nacionalno-politički put pjesmom *Hrvatska trobojnica*, Katalinić Jeretov je naglašavao:

¹⁷ *Nаша sloga* (dalje: *NS*) br. 34, Trst, 1891., str. 1.

¹⁸ *Iskra*, br. 1, Zadar, 1894., str. 6-7.

¹⁹ *Narodni list* (dalje: *NL*) br. 52, Zadar, 1893., str. 1.

²⁰ *NS*, br. 35/1890., str. 4.

*Vij se, vij se, trobojnice
širom Istre sveta sada,
nek hrvatstvo, nek se diže,
šarenjaštvo neka pada.²¹*

Neke pjesme Rikarda Katalinića Jeretova, tematski vezane za Istru, bile su uglazbljene i rado pjevane. Jedna od njih je i *Istarska budnica*, iz koje navodimo ove stihove:

*Istrane vriedni,
patniče biedni,
podigni čelo, stresi već san.
Zovu te sjene
Neosvećene
Novoga doba zove te dan!
Tvoje je pravo
... traži ga samo, sokole siv!
Junak si Hrvat,
boj ćeš dohrvat.
Svemir će znati da si još živ!²²*

Riječi *domovina, Hrvatska i Jadran* bile su za Rikarda Katalinića Jeretova *uzvišene riječi*. Njih je on utkao i u svoje pjesme *Domovini*,²³ *Živila Hrvatska!*²⁴ i *Jadranu i njegovim otimačima*.²⁵

Nekim je svojim pjesmama Katalinić Jeretov podsjećao i na Ljudevita Gaja, Vatroslava Lisinskog i Petra Preradovića, istaknute i zaslužne djelatnike iz doba *ilirskoga pokreta* (hrvatskoga narodnog preporoda).²⁶ Isticao je on i značenje pojedinih svojih suvremenika iz književnoga²⁷ i političkoga života.²⁸ Posvetio je također niz svojih pjesama i istaknutim suvremenicima, a u povodu njihove smrti: *Suza nad grobom*

²¹ *NS*, br. 26/1892., str. 1.

²² *NS*, br. 2/1895., str. 4.

²³ *NL*, br. 81/1894., str. 1.

²⁴ *NL*, br. 37/1906., str. 1.

²⁵ *NL*, br. 41/1908., str. 1.

²⁶ *NL*, br. 1/1894., str. 1; br. 45/1904., str. 1 i br. 65/1909., str. 1.

²⁷ *NL*, br. 5/1895. str. 1 (*Hrvatskom Homeru fra Grgi Martiću prigodom proslave njegove zlatne mise 24. siječnja 1895.*) i *NL*, br. 54/1910., str. 1 (*Ivanu vitezu Trnskom, nestoru hrvatskih pjesnika i zadnjem ilircu*).

²⁸ *NL*, br. 17/1893., str. 1 (*Jurju Biankiniju*) i *NL*, br. 68/1908., str. 1 (*Dru Matku Laginji*).

*Mije Pavlinovića,*²⁹ *Suza nad grobom dr. Franje Račkog,*³⁰ *Nad odrom pjesnika Stjepana Buzolića,*³¹ *Nad grobom dra Ante Dulibića,*³² *Nad odrom dra Mihe Klaića,*³³ *U smrt neumrlog velikana dra Ante Starčevića,*³⁴ *Nad grobom Kažimira Ljubića,*³⁵ *Nad grobom profesora Vicka Danila,*³⁶ *Evgeniju Kumičiću u spomen,*³⁷ *Nad odrom Strossmayera,*³⁸ *Nad odrom Stjepana pl. Miletića,*³⁹ *Nad odrom Silvija Strahimira Kranjčevića.*⁴⁰

U kasnijim razdobljima života Rikard Katalinić Jeretov najdulje je živio u Splitu. Tu je i umro u 86. godini, 29. rujna 1954. Tijekom cijeloga svog života bio je uzorno častan čovjek i veliki hrvatski rodoljub.

CROATIAN CULTURAL AND POLITICAL REALITY OF THE LATE 19TH AND EARLY 20TH CENTURY IN THE POETRY OF RIKARD KATALINIĆ JERETOV

Abstract

Rikard Katalinić Jeretov (Volosko, 1869 – Split, 1954) wrote both poetry and prose, although he was better known as a poet than as a prose writer. His poetry – especially the pieces written in the late 19th and early 20th century – is dominated by patriotism: love of the Croatian homeland disunited by the established dualist Habsburg Monarchy. Istria and Dalmatia were in the Austrian, while Banska Croatia (Croatia and Slavonia) belonged to the Hungarian part of the Monarchy. The city and port of Rijeka came under the Hungarian rule in 1868, as well as Medjmurje (part of Zalataska County) and Baranja (part of Baranja County). Bosnia and Herzegovina, also inhabited by many Croats, first became a protectorate of the Austro-Hungarian Empire in 1878, and then its annexed part in 1908.

²⁹ NL, br. 54/1887., str. 1.

³⁰ *Iskra*, br. 4, Zadar, 1894., str. 25.

³¹ NL, br. 47/1894., str. 1.

³² NL, br. 1/1895., str. 1.

³³ NL, br. 4/1896., str. 1.

³⁴ NL, br. 18/1896., str. 1.

³⁵ NL, br. 69/1897., str. 1.

³⁶ NL, br. 28/1899., str. 1.

³⁷ NL, br. 40/1904., str. 1.

³⁸ NL, br. 29/1905., str. 1.

³⁹ NL, br. 74/1908., str. 1.

⁴⁰ NL, br. 88/1908., str. 1.

Following Croatian politics of the time, and being its supporter and promoter, Rikard Katalinić Jeretov significantly contributed with his poetry to the strengthening of the Croatian national consciousness and of the Croatian identity in general. He wanted the Croatian lands to be united, and Croats to feel at home on their own lands. His poetry is mostly represented through traditional poems in which he celebrates events and persons from the Croatian cultural and political life.

Key words: *poem, culture, politics, identity, patriotism, Istria, Croatia*